

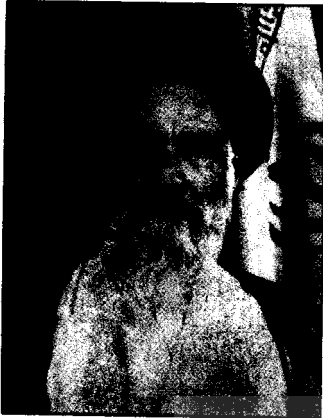

زندگی نامه

آیة الله

حاج سید مهدی

روحانی (ره)*

حضرت آیة الله حاج سید مهدی روحانی در ۲۳ ذی حجة ۱۳۴۳ قمری (۱۳۰۳ ش)، در بیت علم و فضیلت و فقاہت، در شهر مقدس قم، زاده شد.

والد بزرگوارش، مرحوم آیة الله حاج سید ابوالفضل روحانی، یکی از علمای محترم قم بود و والده ماجدش، صبیہ مرحوم آیة الله حاج سید فخرالدین حسینی سیدی قمی بود. فقید سعید، پس از دوران کودکی و نوجوانی، در اوج استبداد رضاخانی - که کیان حوزه های علمیه در خطر بود و کمتر کسی به تحصیل علوم دینی رغبت می کرد -، به فراگیری دانش دینی روی آورد و عمده ادبیات و سطوح را نزد حضرت آقایان: حاج سید مرتضی علوی فریدنی (حاشیه و شرح شمسیه)، میرزا محمدعلی ادیب تهرانی (مطول)، حاج شیخ جعفر صبوری قمی و بیشتر حاج شیخ عبدالرزاق قاینی (از سیوطی تا شرح لمعه) آموخت و این درس ها را با مرحوم آیة الله حاج شیخ محمدحسین قاینی مباحثه می کرد.

در نوزده سالگی (۱۳۶۲ ق) به نجف اشرف مهاجرت کرد و بخش اعظم سطوح عالی

* این نوشتار، بخشی از مقاله آقای ناصرالدین انصاری در کتاب عالم ربانی است که توسط انجمن آثار و

مفاخر فرهنگی اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان قم منتشر گردیده است.

را از حضرت آیات: میرزا حسن یزدی (رسائل)، سید یحیی مدرس یزدی (مکاسب) و میرزا باقر زنجانی (کفایه)، فرا گرفت و در بازگشت به قم (۱۳۷۰ق)، قسمت های برجای مانده رسائل (برائت و اشتغال) را از حضرت امام خمینی و مکاسب را از آیة الله قاینی و بخشی از جلد اول کفایه را از آیة الله حاج شیخ محمد علی حایری کرمانی، آموخت.

ایشان، سپس در محضر آیات عظام: آیة الله حاج سید محمد حجّت کوه کمری (م ۱۳۷۲ ق)، آیة الله العظمی حاج آقا حسین بروجردی (م ۱۳۸۰ ق)، آیة الله حاج سید محمد محقق داماد (م ۱۳۸۸ ق) و آیة الله حاج سید احمد خوانساری (م ۱۴۰۵ ق)، آیة الله علامه سید محمد حسین طباطبایی (م ۱۴۰۲ ق) حاضر شد و در فقه و اصول و فلسفه و کلام و تفسیر، بهره های فراوان برد و مبانی علمی اش را استوار ساخت. معظم له، هم زمان به تدریس سطوح عالی پرداخت و شاگردان فراوان پرورش داد (که از جمله ایشان، مرحوم استاد حاج شیخ علی صفایی حایری بود) و بیش از پنجاه سال به مباحثه فقه و تفسیر با حضرات آیات: سید موسی شبیری زنجانی، سید ابوالفضل میر محمدی، میرزا علی احمدی میانجی، احمد آذری قمی و گاه: شهید بهشتی، سید موسی صدر و سید عبدالکریم موسوی اردبیلی نیز پرداخت.

ایشان، در کنار مطالعات رایج حوزه های علمیه (فقه و اصول)، به تحقیق در علوم: تفسیر، حدیث، تاریخ، کلام و مذاهب اسلامی پرداخت و یکی از صاحب نظران برجسته علوم اسلامی در حوزه علمیه قم به شمار می رفت. وی با مقارنه و تطبیق کتاب های آسمانی (تورات و انجیل) با قرآن مجید، نقاط افتراق و اشتراك آنها را با قرآن، روشن ساخت و یاد داشت های بسیار در شناخت فرقه های گوناگون اسلامی فراهم آورد و از این رو - به دلیل آگاهی گسترده ای که از تاریخ و فقه و اعتقادات آنان داشت -، چند بار به نمایندگی از سوی جمهوری اسلامی و حوزه علمیه قم در مجامع علمی: ترکیه، عربستان، ژاپن و ... حضور یافت و از اعتقادات شیعه به خوبی دفاع کرد.

وی و گروهی از دوستانش، نخستین کسانی بودند که در حوزه علمیه قم، کار گروهی را بنیاد نهادند و در گرماگرم هجوم فلسفه مادی (در سال های پس از ۱۳۲۵) جلسات نقد و بررسی اصول مارکسیسم و فلسفه دیالکتیک را تشکیل دادند و بازده اندیشه ها و بحث های خویش را در اختیار مؤلفان و نویسندگان قرار دادند که کتاب فیلسوف نماها (نوشته آیة الله مکارم شیرازی)، ثمره و نمونه روشنی از آن جلسات است.

آنان همچنین با یاری و همکاری یکدیگر، برای اصلاح و بهتر شدن نظام آموزشی حوزه علمیه قم، طرحی را تدوین و به مراجع تقلید و بویژه آیة الله العظمی بروجردی ارائه نمودند که همان، بنیاد «جامعه مدرسین حوزه علمیه قم» در سال ۱۳۴۰ شد، که در جریان انجمن های ایالتی و ولایتی و پس از آن، و در طول تاریخ مبارزات مردم مسلمان ایران به رهبری امام خمینی نقش حسّاس و بنیادین خود را ایفا کرد و در گسترش پیام مرجعیت و روحانیت در گوشه و کنار کشور، تأثیر مستقیم داشت. گفتنی است نام آیة الله سید مهدی روحانی در بسیاری از اعلامیه های ضد رژیم سلطنت (و از جمله اعلامیه تاریخی خلع شاه از سلطنت)، دیده می شود.

ایشان، پس از پیروی انقلاب اسلامی، در جهت تقویت و حمایت از نظام اسلامی از هیچ کوششی فروگذار نکرد و در سال های دفاع مقدّس نیز با حضور در جمع رزمندگان، گرمی بخش جبهه ها بود و فرزند برومندش (شهید حجة الاسلام سید علی روحانی) را نیز در این راه، تقدیم کرد.

او، فقیهی دلسوز به حال جامعه و عالمی عامل به دستورهای دینی بود. از بام تا شام در خانه اش - که یادگار بیت یکصد ساله فقاहत و ریاست عامه قم بود - به روی همگان باز بود و با صبر و حوصله تمام، به مشکلات مردم رسیدگی می کرد و بسیاری از خانواده های نیازمند را تحت سرپرستی و عنایت خود داشت. ایشان با اخلاق خوش و زبان ملایمش مرهمی بود بر زخم دل های رنج دیده. او به دلیل سابقه خانوادگی و زهد و تقوا و ویژگی های ممتاز فردی اش، در میان مردم قم، جایگاهی والا داشت و مسجدش - که هر سه وعده، در آن

اقامهٔ جماعت می‌کرد، محل اجتماع مردم متدین بود. زندگی اش بسیار ساده و نشانه‌های بی‌اعتنایی به زخارف دنیوی از آن نمایان بود، تا آن جا که به حق می‌توان گفت: رفتار و کردار و زندگی اش، یادآور زندگی پیشوایان دین و ائمه طاهریین (ع) بود.

وی سه بار به نمایندگی مردم استان‌های مرکزی و قم در مجلس خبرگان رهبری برگزیده شد و همچنین عضو هیئت علمی «مجمع فقه» و عضو هیئت مؤسس «جامعهٔ اسلامی ناصحین» و عضو هیئت امنای «مؤسسهٔ خیریهٔ الزهراء (ع)» بود، که در پیشبرد اهداف مقدس و نیت خیر این نهادها (به همراه دوست دیرینش مرحوم آیه الله احمدی میانجی)، سعی و کوشش فراوان می‌نمود.

تالیفات

از آن فقیه بزرگوار، آثاری چند در تفسیر و حدیث و کلام برجای مانده است که عبارت اند از:

۱. فرقة السلفية و تطوراتها فی التاريخ (در مجموعهٔ مقالات کنفرانس علوم انسانی ژاپن، به عربی و انگلیسی و سپس در مجلهٔ نور علم به چاپ رسید)؛
۲. بحوث مع اهل السنة و السلفية؛
۳. الوتر ثلاث رکعات (که همراه با نظریات آیه الله سید موسی شبیری زنجانی به چاپ رسید)؛
۴. احادیث اهل البيت (ع) عن طرق اهل السنة (با همکاری مرحوم آیه الله حاج شیخ علی احمدی میانجی) که یک جلد آن چاپ شده است؛
۵. حاشیه بر تفسیر جوامع الجامع (چاپ نشده)؛
۶. تفسیر سورهٔ حمد (چاپ نشده)؛
۷. تفسیر سورهٔ فجر (چاپ نشده)؛
۸. تاریخ فرق و مذاهب اسلامی (۲ ج، چاپ نشده)؛
۹. تقریرات درس فقه آیه الله محقق داماد (چاپ نشده)؛

۱۰ . یادداشت های فقهی (چاپ نشده).

مقالات و دیگر آثار

- ۱ . اشاعره (بخش اول)، مکتب اسلام، خرداد ۱۳۳۸ .
- ۲ . اشاعره (بخش دوم)، مکتب اسلام، تیر ۱۳۳۸ .
- ۳ . فواتح سور، مکتب اسلام، مرداد ۱۳۳۸ .
- ۴ . اشاعره (بخش سوم)، مکتب اسلام، شهریور ۱۳۳۸ .
- ۵ . پیشنهادی برای تعیین خط دقیق قبله، نور علم، بهمن ۱۳۶۳ .
- ۶ . مصاحبه پیرامون مسائل حوزه و...، نور علم، بهمن ۱۳۶۷ .
- ۷ . النظرات الفقهية و الأصولية للشيخ البهائي، الثقافة الإسلامية، ش ۵ .
- ۸ . مبدأ تاریخ؛ هجری یا میلادی؟ (نقدی بر مقاله تقی زاده)، مجموعه سیمای اسلام؛
- ۹ . مقدمه بر کتاب سرالسعادة (تألیف مرحوم حاج آقا احمد روحانی).
- ۱۰ . رساله ای در تجوید (فارسی).

درگذشت

آن فقیه پارسا، پس از پشت سر نهادن سالی پر رنج که غم از دست دادن تنها برادر (مرحوم آیه الله آقای حاج سید هادی روحانی، از علما و ائمه جماعات تهران) و خواهرانش بر دلش سنگینی می کرد، ناگهان رفیق قدیمی و یار باوفا و دوست دانشمند و با تقوایش مرحوم آیه الله احمدی میانجی را نیز که بیش از نیم قرن با یکدیگر همدرس و هم بحث و هم سفر و هم تألیف و همآهنگ بودند، از دست داد و اندوهی بر غم هایش اضافه شد و سرانجام پس از تحمل چند ماه بیماری، در روز پنج شنبه سوم آذر ۱۳۷۹ (۲۶ شعبان المعظم ۱۴۲۱) در ۷۷ سالگی چشم از جهان فرو بست و به اجداد طاهرش پیوست و پیکر پاکش، در حرم مطهر حضرت فاطمه معصومه (س) در کنار مرقد آیه الله احمدی میانجی به خاک سپرده شد.

